

Resultaten Programma GR2018

Verkiezingsprogramma 2018-2022

ChristenUnie

⊕ Geef geloof een stem

Verslag van de inbreng van de ChristenUnie afgelopen 4 jaar 2018-2022 in de gemeenteraad en college van B&W.

De ChristenUnie Dantumadiel heeft verantwoordelijkheid genomen en plaats genomen in de coalitie en het college. Wethouder Gerben Wiersma was verantwoordelijk voor Jeugdzorg, Onderwijs, Jongerenwerk, Sport, Milieu en afvalverwerking, Ruimtelijke ordening en Gebouwen. Fractievoorzitter Thea Smit-de Vries met raadsleden Alies de Vries-Kooistra en Jouke Feddema, hebben in de raad de volksvertegenwoordigende rol vervuld met ondersteuning van de schaduwfractieleden Binnie Wielinga-van der Wal, Anna van der Weij - Kooistra en Jan de Jong.

In het bestuursakkoord en de raadsprogramma's zijn 80% van de doelstellingen uit dit verkiezingsprogramma 2018-2022 opgenomen.

De afrekencultuur en het verspreiden van het vele nepnieuws door de oppositiepartijen hebben we met opgeheven hoofd getrotseerd en we hebben niet meegedaan aan dit moddergooien. Ondanks de vele tegenwerkingen hebben we goede resultaten geboekt voor onze inwoners, zoals hierna beschreven.

Ons initiatief om meer en vaker inwoners te betrekken bij gemeentelijk beleid en projecten hebben we vorm kunnen geven door goede afspraken met onze coalitiepartners. Onder andere het programma 'Sko ris oan' en de Dorpsontwikkelingsmaatschappijen zijn daar een goed resultaat van. Door een nieuwe vorm van aanbesteden met de Campus in Damwâld hadden inwoners, omwonenden en gebruikers tijdens het hele proces invloed op het eindresultaat. Een dergelijk proces hebben we nu ook weer voor Feanwâlden gestart.

De raadsfractie heeft onder andere aandacht gevraagd voor de onveilige situatie bij de Achterwei Damwâld en Meerikkerpaad Wâlterswâld.

Het vernieuwen van het Botkepark was een langgekoesterde wens van onze wethouder, en daarom onderdeel van het project Campus Damwâld. Omdat ook Dorpsbelangen hier graag mee aan de slag wilde, heeft hij afspraken met hen laten maken, waarbij Dorpsbelangen samen met inwoners van Damwâld de nieuwe inrichting van het park voor hun rekening heeft genomen, in samenwerking met de gemeente.

Twee jaar lang heeft onze wethouder, samen met de andere gemeenten, met de provincie onderhandeld voor ruimere woningbouwafspraken. Hierbij is goed resultaat geboekt en gaan de gemeenten in de regio nu zelf over de aantallen. Voor bijna alle dorpen heeft de wethouder inmiddels nieuwbouwplannen laten ontwikkelen die klaar staan om in procedure te gaan of zijn al kavels uitgegeven zoals in De Westereen en Broeksterwâld. Helaas duren de procedures en processen bij de gemeente erg lang. Daarnaast heeft de wethouder onderzoek laten doen

naar mogelijkheden voor bedrijfsterreinen. Inmiddels heeft de provincie hier positief op gereageerd en kunnen binnenkort meer bedrijfskavels worden ontwikkeld.

Bij de nieuwbouwprojecten Jagerswei, Prikkebosk en Mounetille zijn omwonenden zoveel mogelijk betrokken. Het is natuurlijk onmogelijk iedereen helemaal naar de zin te doen, maar uiteindelijk hebben de omwonenden voor een groot deel samen bepaald hoe de plannen er nu uitzien.

In 2019 kreeg Dantumadiel twee grote financiële tegenvallers te verwerken waardoor de algemene reserve daalde tot 2 miljoen negatief. Dit betekende helaas de stekker uit de nieuwbouwplannen van de Mienskip in Feanwâlden en diverse andere projecten. Binnen twee jaar heeft het college de algemene reserve weer op peil gekregen (+ 6miljoen, =herstel van 8miljoen) door stevig te bezuinigen op de organisatie en diverse projecten.

Meerjarenbegroting is weer sluitend.

Sociaal Domein is beter op orde gebracht en cijfers zijn meer inzichtelijk gemaakt. Hierdoor is beter te sturen op de zorgkosten en komen trends zichtbaar, waardoor er gericht preventief kan worden gewerkt. Er zijn inmiddels weer nieuwe verbetertrajecten in gang gezet om nog beter grip op de zorgkosten te krijgen. Daarnaast is bij de huisartsen een praktijkondersteuner Jeugd geïnstalleerd en werken gebiedsteam medewerkers op een aantal scholen in Dantumadiel.

Door Corona was het betrekken van de inwoners bij nieuw beleid lastiger. Inloopavonden konden heel lang niet worden georganiseerd. Daarom heeft onze wethouder samen met afdeling Communicatie een interactieve digitale sessie bedacht en georganiseerd voor woonbeleid en duurzaamheidsbeleid, waarbij inwoners hun ideeën via social media en email konden inbrengen.

Maatschappelijke Diensttijd is een project waarbij jongeren een aantal weken meedraaien bij maatschappelijke organisaties en bedrijven. Zij leren wat het betekent om vrijwilligerswerk te doen en ontdekken welke talenten zij zelf hebben en hoe die in te zetten zijn voor de samenleving. Resultaten zijn zeer bemoedigend. Verschillende jongeren die hebben meegedaan, zijn weer geïnspireerd geraakt en hebben weer een weg gevonden naar een opleiding of een baan. Onze wethouder is bestuurlijk trekker namens de gemeenten Waadhoeke, Noardeast Fryslân en Dantumadiel en neemt deel in de landelijke stuurgroep.

Samen met Kennislab Noordoost Friesland zijn diverse programma's opgezet en challenges ontwikkeld, waarbij onderwijs, overheid en bedrijven samenwerken aan betere afstemming onderwijs en arbeidsmarkt. Lespakketten zijn ontwikkeld voor het nieuwe vak Wetenschap en Techniek. Verder wordt er gewerkt aan ontwikkeling techniekonderwijs in de regio en levensecht leren zoals bij het Westereender Handelscentrum.

Hieronder de speerpunten en doelstellingen zoals die waren geformuleerd in dit programma in 2018 met daarachter de resultaten.

Bij een deel van de resultaten is aangesloten bij initiatieven van anderen, terwijl die met een ***sterretje** initiatieven vanuit CU zijn.

⊕ **Zorgt dat iedereen meetelt en solidariteit wordt bevorderd.**

*Digitaalhuisplus ingericht in De Westereen om inwoners voldoende competenties mee te geven voor de steeds digitaler wordende maatschappij.

*Door opzet DorpsOntwikkelingsMaatschappijen werken inwoners samen aan hun eigen leefomgeving

*Door met 'Sko ris oan' de straat op de gaan, zijn we voor iedereen benaderbaar en staan we open voor minderheden en eenlingen en staan we dicht bij de inwoners. *Bij participatietrajecten proberen we mensen en organisaties aan elkaar te verbinden *Bij nieuw beleid of projecten worden inwoners betrokken om samen mee te denken over de plannen. Zoals bij de Campus, Botkepark, Prikkebosk en Mounetille.

In de gezondheidszorg sturen we zoveel mogelijk op het principe, de breedste schouders dragen de zwaarste lasten.

⊕ **Investeert in een gezonde toekomst van kinderen en jongeren**

*We investeren in Dantumadiel 1,3 miljoen, meer dan we van het rijk krijgen, omdat we reëel begroten.

*Praktijkondersteuner Jeugd bij de huisartsen ondergebracht.

*Betere samenwerking onderwijs en gebiedsteam door medewerker op scholen Campus Damwâld en Hege Seis De Westereen te laten werken.

*Het sportakkoord is een feit en wordt verder uitgebreid in de gemeente. Hierbij is JOGG een belangrijk onderdeel. Buurtsportcoaches stimuleren samen met sportclubs kinderen om te gaan sporten.

*Met Jongerenwerk investeren we in ruimte voor jongeren in de dorpen en het betrekken van jongeren bij gemeentelijk beleid.

*Met MDT leren jongeren samenwerken, organiseren en ontdekken welke talenten zij kunnen inzetten voor de maatschappij. Dit traject is voor hen zeer inspirerend en moedigt ook aan om weer verder te leren of een baan te vinden.

⊕ **Stelt Circulaire Economie als norm ten behoeve van een gezond milieu**

*Campus Damwâld grotendeels circulaire bouw en energieneutraal

*Circulaire inkoop opgenomen in inkoopbeleid *Lid van Circulair Fryslân, als gemeente.

⊕ **Werkt samen aan toekomstgericht onderwijs en arbeidsmarkt**

*Verdere uitwerking project bouwen aan ambitie met Kennislab

*Ontwikkeling technieklokaal Damwâld tbc basisonderwijs, wíngerd en volwassenen

*Lesmateriaal Wetenschap & Techniek is ontwikkeld met Kennislab voor basisonderwijs, Codeschool opgezet met Kennislab

*Westereender Handelscentrum samen met Friese Poort, Kennislab en ondernemers ontwikkeld.

⊕ **Zet zich in voor een transparante overheid**

Zoveel mogelijk informatie bij nieuw beleid

*Inwoners worden zoveel mogelijk betrokken bij nieuw beleid

Men kan ons overal over benaderen, telefoonnummer op de website etc.

⊕ **Komt op voor (godsdienst)vrijheid**

Deregulering is nog niet goed gelukt. Er zijn eerder meer regels gekomen.

*Net als ondernemers worden ook kerkelijke organisaties betrokken bij nieuw beleid.

*In coalitie onderhandeling is de zondagsopenstelling winkels voorkomen.

De ChristenUnie wil bijdragen aan het herstel van vertrouwen door:

- ⊕ Open, herkenbaar en betrokken aanwezig te zijn in Dantumadiel
- ⊕ In te zetten op goede relaties met burgers en tussen openbaar bestuur en burgers.
***'Sko ris oan'.**
- ⊕ Eerlijk te zijn en geen beloftes te doen die niet zijn na te komen. ***Meestal gelukt**
- ⊕ Er voor te zorgen dat politieke processen zoveel mogelijk in de openbaarheid plaatsvinden. ***'Sko ris oan'. Zo weinig mogelijk vertrouwelijke bijeenkomsten**
- ⊕ Te streven naar een coalitieakkoord op hoofdlijnen, zodat er voor alle partijen ruimte is voor invloed op beleid. **Alle raadsleden hebben gelegenheid gehad input te leveren.**
- ⊕ De bereikbaarheid en dienstverlening van de gemeente hoge prioriteit te geven. **Had hoge prioriteit maar door te grote organisatie eerder verslechterd.**
- ⊕ Het onderwerp integriteit continu aandacht te geven:
 - Raad en college volgen elke twee jaar een training over integriteit zodat dilemma's regelmatig besproken worden. **Niet altijd gelukt**
 - De burgemeester is hoeder van de integriteit en daarmee ook vertrouwenspersoon voor raad en college. De burgemeester stelt een tweede vertrouwenspersoon aan, waarbij ervoor wordt gezorgd dat er altijd een man en een vrouw vertrouwenspersoon zijn. **Niet overgenomen**
- ⊕ Ruimte voor inwoners die verantwoordelijkheden op zich nemen (bijv. in coöperaties) op het gebied van duurzaamheid, energie, zorg, lokale economie of wijkbeheer.
***DOM's en duurzaamheid coöperaties. *Sportakkoord. *Campus Damwâld. *Werkgroep Botkepark.**
- ⊕ Indieneren van burgerinitiatieven worden niet van het kastje naar de muur gestuurd. De gemeentelijke organisatie hanteert hiervoor een eenvoudig systeem/loket. **Is beter maar nog niet optimaal.**
- ⊕ Meer vertrouwen, minder regels: Elk jaar komt het college met voorstellen voor regels die geschrapt, vereenvoudigd of samengevoegd kunnen worden. **Er is een harmoniseringstraject geweest door de herindeling van NEF. Daarin is deregulering belangrijk onderwerp geweest. In de praktijk blijkt dit lastig. Binnen de nieuwe omgevingswet wordt hier ook nadrukkelijk aan gewerkt.**
- ⊕ Dorpen krijgen meer eigen mogelijkheden om keuzes te maken die passen bij de buurt en zo mogelijk ook eigen budgetten. ***DOMs**

- ⊕ Vroegtijdig open en eerlijk burgers betrekken bij beleidskeuzes en/of grote ontwikkelingen. ***Campus, *Botkepark, *nieuwbouwplannen, wegbeheer, etc.**
- ⊕ Heldere procesafspraken bij burgerparticipatie. **Loopt.**
- ⊕ De gemeente gebruikt bij schriftelijke communicatie met inwoners eenvoudig Nederlands. (taalniveau B1) **project "direct duidelijk" is geslaagd.**

Bestuurskracht

- ⊕ Keuzes voor schaalvergroting (samenwerking met andere gemeenten in allerlei gradaties) worden gemaakt op basis van inhoud, kwaliteit, draagvlak en herkenbaarheid. **Zo is de nieuwe toekomstvisie opgesteld**
- ⊕ De ChristenUnie steunt (het wettelijk mogelijk maken van) initiatieven die kaderstelling en controle rondom samenwerkingsverbanden versterken. **Lastig.**
- ⊕ De raad maakt afspraken over hoe samenwerkingsvormen en WGR-en vanuit de raad worden gevoed en gecontroleerd. **Zijn afspraken over gemaakt. College praat de raad regelmatig bij over de ontwikkelingen met GR-en**
- ⊕ Samenwerking in ANNO **samen met de andere drie gemeenten ANNO3 opgezet met hoofdthema: "Noardeast Fryslân Top Regio"**

1.3 Financiën

- De ChristenUnie is voor experimenten met burgerbegrotingen waarbij het budgetrecht van de raad overeind blijft. **Niet doorgedaan door bezuinigingen**
- De lokale lastendruk stijgt in principe niet meer dan de inflatiecorrectie. **Door grote financiële tegenvallers in de zorg niet gelukt. Inmiddels wel weer bijna op orde waarmee we nog grotere stijging hebben kunnen voorkomen.**
- De dienstverlening van de gemeente (o.a. leges) zijn zover mogelijk kostendekkend. Bij inkoopbeleid zijn in Dantumadiel duurzame criteria een harde eis. (fairtrade, circulaire economie, social return on investment en maatschappelijk verantwoord ondernemen en door het mogelijk te maken dat (zorg)inkooporganisaties cao-lonen kunnen volgen.) **dit is in nieuwe inkoop beleid opgenomen. Leges hebben we herschikt waardoor vooral voor de duurdere bouwaanvragen zoals een nieuwe stal 2/3 lagere leges gelden. Bijna alle leges zijn kostendekkend gemaakt.**

1.4 Privacy

- ⊕ Elke medewerker van de gemeente die gevoelige persoonsgegevens verwerkt volgt een privacy training of heeft een dergelijke training gevolgd; **gebeurd**
- ⊕ Medewerkers in het sociaal domein ontvangen werkinstructies om een zorgvuldige omgang met gevoelige persoonsgegevens te waarborgen; **loopt**

- ⊕ Medewerkers in het sociaal domein wijzen cliënten zowel schriftelijk als mondeling op hun rechten op het gebied van privacy; **gebeurd**
- ⊕ Het vergroten van het privacy bewustzijn in de gemeentelijke organisatie moet een belangrijk onderdeel uitmaken van de werkzaamheden van de privacy officer en/of de Functionaris voor Gegevensbescherming; **loopt**
- ⊕ De gemeente stelt heldere privacy statements op. **Is gebeurd op basis van AVG**
- ⊕ Niet de angst voor boetes, maar een intrinsieke motivatie om zorgvuldig om te gaan met persoonsgegevens, moet de basis vormen voor het voldoen aan privacywetgeving.

Hoofdstuk 2: Veiligheid

- + Er wordt ingezet op extra meer zichtbaarheid van de wijkagent. **Is in dorpskranten opgenomen.**
- + De burgemeester zorgt voor lage drempels voor het doen van (anoniem) aangifte en voor goede terugkoppeling door politie. **Gebeurd.**
- + Betrek burgers bij veiligheid in hun directe omgeving d.m.v. Burgernet en Buurtpreventie Apps. **Gebeurd**
- + Er is in Dantumadiel ruimte voor organisaties als Stichting Exodus die opvang en ondersteuning bieden aan (ex-)gedetineerden. **Is niet aan de orde**

- + De gemeente organiseert (zo nodig samen met andere gemeenten) voldoende toezichtcapaciteit voor de Drank- en Horecawet. De gemeente blijft hiervoor regelmatig gebruik maken van mystery guests. **Gebeurd. Dantumadiel scoort goed.**
- + Happy hours in de horeca en reclamestunts voor alcoholische dranken worden via convenanten of via de APV aan banden gelegd. **Nog niet gerealiseerd**
- + De gemeente Dantumadiel maakt zich in de regio sterk voor een taskforce drugs om druggerelateerde criminaliteit en overlast aan te pakken. **Bij projecten "geweld is niet oké" en "Mei feste hân" werken we samen met onderwijs en jongerenwerk. Samen met buurgemeenten wordt overlast en misbruik aangepakt.**

Hoofdstuk 3: Zorg

- + In alle dorpen wordt er, (op maat) samen met de inwoners, voor jong en oud ingezet op preventie in de vorm van leefstijlverbetering. **Niet gelukt. Lastige opgave.**
- + De gemeente stelt voor het ontwikkelen van het lokale gezondheidsbeleid en voor het bepalen van prioriteiten, een gemeentelijke gezondheidsprofiel of verschillende wijkgezondheidsprofielen op. Het liefst ziet de ChristenUnie maatwerk per wijk. **Er is eerst een sturingssysteem opgezet waarbij in beeld gebracht wordt wat er precies in de zorg omgaat qua aantallen en soort zorg etc. (project koersvast sturen). Deze data is nu inzichtelijk en op postcode-niveau in te zoomen. Vervolg is om nu trends te analyseren en daarmee meer wijkgericht te werken en beleid daarop te ontwikkelen.**

- + Bij zorgvragen van inwoners voor ondersteuning door de gemeente wordt een gesprek gevoerd met de zorgvrager, samen met andere gezinsleden, mantelzorgers of een onafhankelijke cliëntondersteuner; **kan nog beter**

- + De zorgvrager wordt indien gewenst actief ondersteund door een onafhankelijke adviseur bij het formuleren van een hulpvraag en bij het kiezen van de juiste oplossingen. **Mogelijkheid is aanwezig.**
 - + De mogelijkheid van Eigen-krachtconferenties en de verplichting tot het aanbieden van een familiegroepsplan moet actief worden aangeboden. **Nog niet gelukt.**
- + Een persoonsgebonden budget (pgb) is één van de instrumenten om passende zorg onder regie van de zorgvrager aan te vragen. De ChristenUnie wil dat pgb-gebruik mogelijk blijft en dat inwoners die mogelijkheid kennen. Zo hebben zorgvragers altijd de mogelijkheid om identiteitsgebonden of andere noodzakelijke zorg in te kopen, als deze niet gecontracteerd is. ***Gebeurd, maar er is wel zorg over kwaliteit van sommige aanbieders.**
- + Er is structureel overleg tussen kerken (diaconieën) en de gemeente om kerken een volwaardige plaats te geven in de sociale structuur van het dorp. ***Jaarlijks overleg tussen college, ambtenaren en kerkleiders. Ook op casusniveau is er soms contact.**
- + Een eigen bijdrage voor zorg/ondersteuning mag nooit leiden tot zorgmijding.
- + De ChristenUnie wil meer hergebruik en delen van (zorg-)middelen. **Moet nog.**
- + De gemeente werkt in overleg met onderwijs, bibliotheken en wijkteams de aanpak van laaggeletterdheid. ***Digitaalhuisplus Westereen wordt uitgebreid naar andere dorpen.**
- + De gemeente werkt in overleg met het onderwijs aan het bestrijden van cyberpesten. ***Werd op de Saad in Damwâld d.m.v. voorlichting gedaan aan ouders en kinderen. Sinds sluiten van de Saad en door Corona nog geen nieuwe manier om jongeren te bereiken gevonden. We willen met groep 8 basisscholen aan de slag.**
- + De gemeente organiseert een onafhankelijke ombudsfunctie, die kan bemiddelen tussen cliënten en gemeente. **Mogelijkheid is er, maar niet door gemeente georganiseerd.**
- + Samen met de GGZ worden afspraken gemaakt hoe mensen met verward gedrag in hun eigen situatie kunnen worden ondersteund, hoe netwerken betrokken worden en wordt voorkomen dat mensen afhankelijk worden van de GGZ; **gebeurd, er is een taskforce.**
- + De gemeente zet, in het kader van het hervinden van de eigen kracht, in op zelfhulpgroepen voor mensen met verward gedrag en op de beschikbaarheid van woonruimte. **Nog niet aan toe gekomen.**
- + De politie, de GGZ, de Spoedeisende Hulp-afdeling van het ziekenhuis en de wijkteams maken afspraken over wat te doen bij het aantreffen van mensen met verward gedrag. Voorkomen wordt dat deze mensen in een politiecel terecht komen. **Is ingericht.**
- + We investeren in beschermd wonen en in de zorg voor mensen met GGZ-problematiek

die thuis wonen: 24/7 ambulante psychische zorg in de wijk, inloophuizen en time-out voorzieningen voor kortdurende opname. **Gebeurd. We faciliteren daarnaast.**

algemene voorzieningen voor dagbesteding en investeren daar in. Ook buurtkamers.

De gemeente zorgt voor doorontwikkeling van het aanbod in mantelzorgondersteuning, waaronder een respijtvoorziening. **Is op bezuinigd**

- + De gemeente gaat samen met de scholen inzetten op ondersteuning van minderjarige mantelzorgers; ***gebiedsteammedewerkers komen op scholen.**
 - + De gemeente wijst alle inwoners van de gemeente actief op ondersteuning; **gebeurt met de website op gemeentepagina en in gemeentegids.**
 - + De gemeente ontwikkelt een visie op informele zorg en de manier waarop de informele zorg zich verhoudt tot de formele zorg. **Kan beter.**
 - + De gemeente faciliteert de coördinatie van informele zorg. **Kan beter. Er wordt gewerkt aan nieuw welzijnsbeleid met meer inzet op mienskipswurkers en meitinkers in de dorpen.**
 - + Vrijwilligers kunnen, indien nodig, een gratis Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) verkrijgen; **klopt.**
-
- + De gemeente zorgt dat haar gebouwen en voorzieningen goed toegankelijk zijn voor alle inwoners; **is redelijk. Kan beter.**
-
- + Woningeigenaren krijgen voorlichting over het levensloopbestendig maken van hun woning. **Dat gebeurt al.**
 - + De gemeente biedt de Blijverslening aan zodat particulieren hun woning makkelijker kunnen aanpassen. **Nog niet gelukt.**
 - + Er worden afspraken gemaakt met woningcorporaties om woningen geschikt te maken voor bewoners, die zware zorg nodig hebben. **Worden gesprekken over gevoerd binnen de prestatieafspraken. Loopt goed.**
 - + Er zijn voldoende aangepaste zorgwoningen, ook voor de groep jongvolwassenen met een psychiatrische achtergrond. **Over het algemeen voldoende.**
 - + De openbare ruimte moet veilig en toegankelijk zijn en ruimte bieden voor ontmoeting. **Is aandacht voor. Kan beter.**
-
- + In overleg met de dorpen, diaconieën of verenigingen wordt gekeken hoe voorzieningen met een sociale functie open kunnen blijven. Bijvoorbeeld door zelfbeheer. ***Campus Damwâld is goed voorbeeld. Dorpshuizen worden ondersteund waar mogelijk. Buurtkamers in verschillende dorpen. Dorpshuis de Kruisweg naar stichting gegaan met nieuwe beheerder.**
 - + Sport en bewegen voor ouderen wordt een speerpunt in het gemeentelijke sportbeleid. ***Onderwerp in sportakkoord. Nieuw sportakkoord wordt uitgevoerd.**

- ⊕ De ChristenUnie wil dat inwoners boven de 70 jaar standaard een bezoek krijgen vanuit het gebiedsteam om (verborgen) problemen, zoals eenzaamheidsproblematiek op te sporen. ***Gebeurt wel, maar nog niet structureel.**
Zingeving wordt bij gesprekken met ouderen met een zorgvraag (keukentafelgesprek) een bespreekbaar onderwerp, zo nodig maakt de gemeente hiervoor gebruik van deskundigheid van kerken of andere (religieuze) organisaties. **Blijft aandachtspunt.**
- ⊕ Samen met de bibliotheek wordt een cursus aangeboden om ouderen zo nodig meer digitaal-vaardig te maken. ***Doen we met Digitaalhuisplus**

- ⊕ Er is voldoende en adequate opvang voor dak- en thuislozen. Niemand in Dantumadiel slaapt buiten zijn/haar wil op straat. **NVT**
- ⊕ Opvang is zo kort en zo sober mogelijk; cliënten worden zo mogelijk verplicht via een hulptraject stappen te zetten om het eigen leven weer op te pakken. **NVT**
- ⊕ Jongeren en gezinnen in de opvang krijgen speciale aandacht. **NVT**
- ⊕ De gemeente zorgt voor (eventueel tijdelijke) woonvormen voor mensen met een acute woonbehoefte, bijvoorbeeld door scheiding of schulden. **Gebeurd.**

- ⊕ De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid voor het, verspreid over de wijken, huisvesten van statushouders. **Gebeurd.**
- ⊕ Activiteiten vanuit de samenleving die taal en participatie van nieuwkomers bevorderen worden omarmd. **Komt niet voor.**
- ⊕ Voor AMV-ers wordt er in overleg met het COA en het lokale onderwijs een voorschoolprogramma op de opvanglocatie gestart. De gemeente steunt (financieel) maatjesprojecten, omdat die bijdragen aan de kennismaking met onze waarden, cultuur en taal. **NVT**
- ⊕ De gemeente schakelt het bedrijfsleven in en daagt hen uit statushouders in dienst te nemen. **Gebeurt nog onvoldoende.**
- ⊕ De gemeente zorgt voor tenminste bed, bad en brood (en begeleiding!) voor uitgeprocedeerde asielzoekers zolang ze (nog) in Nederland zijn. **NVT**

Hoofdstuk 4: Gezin, jeugd en onderwijs

- ⊕ Met professionals uit het veld ontwikkelt de gemeente preventief (v)rechtscheidingsbeleid, allereerst gericht op het laagdrempelig en vrijwillig versterken van relaties van alle ouders in Dantumadiel, maar daarnaast ook op tijdige hulp als een scheiding onvermijdelijk is; **provincie breed werken we aan nieuw beleid op basis van ervaringen**
- ⊕ Ouderschaps cursussen en informatie over relatieondersteuning moeten laagdrempelig beschikbaar zijn; **loopt.**

- ⊕ Extra inzet op initiatieven waarin ouders andere ouders ondersteunen, sprekende voorbeelden zijn Home-Start en de Family Factory. **Staat, maar wordt niet veel gebruik van gemaakt.**
- ⊕ Multi-probleemgezinnen zijn gebaat bij een integrale aanpak waarin betrokken hulpverleningsinstanties nauw samenwerken en daarbij is de aanpak van één gezin, één plan, één regisseur belangrijk. **Zo werkt momenteel het gebiedsteam en aanmeldteam.**
- ⊕ Kinderen, jongeren, ouders, scholen, kerken en sportclubs worden betrokken bij een integrale visie op jeugdhulp; **is nog niet aan de orde geweest.**
- ⊕ Jongeren die mantelzorgers zijn worden optimaal ondersteund vanuit de WMO, zodat zij gewoon naar school kunnen gaan en vrije tijd hebben; **jonge mantelzorgers zijn niet altijd in beeld. Door nu gebiedsteammedewerkers een paar dagdelen in de week op de scholen te laten werken hopen we beter signalen te kunnen opvangen.**
- ⊕ De gemeente biedt tienermoeders ondersteuning, zorg en begeleiding. **Gebeurt. Waar nodig**
- ⊕ De gemeente ondersteunt de werving van pleegouders, zodat kinderen, als dat wenselijk is, opgevangen kunnen worden in hun eigen omgeving. ***Net een actie gehad om aantal pleeggezinnen uit te breiden. Heeft een paar nieuwe gezinnen opgeleverd.**
- ⊕ Om gezondheidsproblemen tegen te gaan en het (sociaal) welzijn te bevorderen, zorgt de gemeente ervoor dat ieder kind de mogelijkheid krijgt om te sporten. ***Loopt met buurtsportcoaches en sportakkoord.**
- ⊕ De krachten te bundelen van zorgprofessionals en politici om de eerste 1001 kritieke dagen van een kind zo goed mogelijk te laten verlopen. ***Is nieuw beleid.**
- ⊕ Voorlichting over digi-veiligheid op scholen en aan ouders. Kinderen bewust en veilig leren omgaan met internet en sociale media; **gebeurde op De Saad tot deze is gesloten. Wordt nieuw beleid gemaakt voor basisscholen.**
- ⊕ Het stimuleren en bevorderen van psychische gezondheid bij kinderen en ouders, extra inzet op het voorkomen van depressies en suïcide onder jongeren; ***is beleid met jongerenwerk maar door corona nog onvoldoende ingericht**
- ⊕ De gemeente zorgt, samen met de zorgpartners, voor continuïteit van zorg en ondersteuning als jongeren in de jeugdzorg 18 jaar worden. ***Is beleid op gemaakt maar blijft lastig.**
- ⊕ Al bij de zwangerschap vindt er screening plaats op hoog risicosituaties. ***Wordt aan nieuw beleid gewerkt**
- ⊕ Consultatiebureaus (CJG/JGZ) bieden begeleiding in het omgaan met huilgedrag baby's. **Gebeurt.**
- ⊕ De ChristenUnie zet zich in voor een aanpak kindermishandeling waarin aandacht is voor preventie en voor het versterken van de interactie tussen kind, verloskunde, onderwijs, wijkteam en Veilig Thuis. ***We geven signaleringscursussen en**

- + **organiseren informatieavonden. Er is beleid voor snel ingrijpen bij noodsituaties.**
- + De gemeente biedt cursussen aan sportclubs, kerken en scholen, om signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling te kunnen herkennen en welke ondersteuning mogelijk is. ***Is gedaan.**

4.2 Onderwijs

- + De ChristenUnie wil dat de gemeente binnen de arbeidsmarktregio inzet op een goede aansluiting van het onderwijs, overheid en het bedrijfsleven. Hierbij vooral aandacht voor arbeidsmarktrelevante vmbo- en mbo-opleidingen. ***Er lopen diverse programma's vanuit Kennislab NOF met middelen uit de regiodeal.**
- + De ChristenUnie wil dat de kinderen op de basisscholen vaardigheden ontwikkelen op het gebied van de nieuwste technieken zoals robotica en ICT. ***Samen met Kennislab NOF lesmateriaal ontwikkeld voor wetenschap&techniek lessen. Bouwen aan Ambitie. En diverse Challenges worden aangeboden.**
- + In Dantumadiel krijgen kwetsbare jongeren uit het speciaal onderwijs de juiste begeleiding naar een waardevolle plek in onze samenleving. **Loopt, maar kan nog beter.**
- + De ChristenUnie wil dat er bij huisvesting van onderwijs aandacht is voor duurzaamheid en een goed binnen- en buitenklimaat. ***Wordt bij nieuwbouw extra aandacht aan besteed. Zie ook Campus. Bij bestaand is verantwoordelijkheid voor scholen die daar middelen voor krijgen.**

Hoofdstuk 5: Werk en Inkomen

- + De gemeente neemt, in samenwerking met bedrijfsleven, verantwoordelijkheid voor voldoende participatiebanen. **Doen we met sociale werkplaats Dokwurk.**
- + De gemeente zoekt in samenwerking met het bedrijfsleven naar kwalitatief goede en voldoende beschutte werkplekken; **doen we met Dokwurk.**
- + Als de gemeente helpt, mag een tegenprestatie worden verwacht. Daarbij is het belangrijk dat zoveel mogelijk wordt ingezet op de eigen kennis en talenten van mensen. **Dit kan beter. Wordt aan gewerkt.**
- + Ondernemers en bedrijven die aantoonbaar succesvolle (re)integratie-trajecten (leerwerktrajecten) bieden worden beloond; **gebeurt al.**
- + Omdat het belangrijk is dat mensen gaan bewegen en eventueel een taak op zich nemen, krijgen sportverenigingen een rol bij integratie; **gebeurt nog niet echt.**
- + De gemeente moet niet de focus hebben op alleen het verdienvermogen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. ***Er wordt ook gekeken naar passend werk en talentontwikkeling.**
- + In Dantumadiel komt een lokaal experiment met regelarme bijstand binnen de grenzen van de wet. **Moet nog.**

In Dantumadiel komt er maximale ruimte voor alternatieve re-integratietrajecten, Bijvoorbeeld door het instellen van regelluwe zones

- ⊕ en door het mogelijk te maken een eigen bedrijfje of onderneming te starten met behoud van uitkering. **Nog niet geregeld**
- ⊕ Er moet doelgerichte en laagdrempelige voorlichting over geld en budgetbeheer aangeboden worden op ontmoetingsplekken in de dorpen. **Dit gebeurt in de particuliere sector**
- ⊕ De gemeente spreekt met woningcorporaties en energieleveranciers af dat betalingsachterstanden tijdig worden gemeld en er pas tot (dreigen met) afsluiting of huisuitzetting wordt overgegaan nadat eerst actief hulp is aangeboden, zeker bij gezinnen met kinderen. De gemeente kijkt ook kritisch naar het eigen gedrag als schuldeiser. **Gebeurt**
- ⊕ De toegang tot preventief budgetbeheer voor kwetsbare groepen wordt zo laagdrempelig mogelijk gemaakt. **Gebeurt**
- ⊕ O.a. scholen en sportverenigingen wordt gevraagd alert te zijn op signalen van armoede bij kinderen en deze te melden bij het gebiedsteam. **Kan beter**
- ⊕ Compensatieregeling voor chronisch zieken en mensen met een beperking.
- ⊕ De collectieve zorgverzekering is ook beschikbaar voor minima. **Ja**
- ⊕ Bij regelingen voor minima moet de gemeente rekening houden met de groep die qua inkomen net boven de bijstandsnorm zit. **Doen we 120% wordt toegepast als drempel.**
- ⊕ Eén schuldenaar, één regisseur. **Loopt**
- ⊕ Na aanmelding moet iemand binnen twee weken bij de schulddienstverlening terecht kunnen; **kan beter.**
- ⊕ Wachttijden worden zoveel mogelijk benut. Bijvoorbeeld door mensen 'huiswerk' te geven, maar ook actief samen te werken met partners als Schuldhulpmaatje, maatschappelijk werk, de Voedselbank of de diaconie. **Loopt nog niet.**
- ⊕ De gemeente maakt als regisseur concrete afspraken met deze partners om de hulp te stroomlijnen en biedt daarin ondersteuning aan. **Loopt.**
- ⊕ Bij dakloosheid door huurschuld wordt gewerkt aan een gezamenlijke oplossing met woningcorporaties. Corporaties mogen zich niet als preferente schuldeiser opstellen. Gezinnen met kinderen die te maken hebben met (dreigende) dakloosheid komen in aanmerking voor urgentie. **Zijn afspraken over gemaakt.**
- ⊕ In sommige gevallen moet het mogelijk zijn om schulden af te lossen door maatschappelijke inzet. **Is nog geen beleid.**

Hoofdstuk 6: Kunst, cultuur en sport

Kinderen uit gezinnen in armoede in Dantumadiel kunnen korting krijgen of gratis deelnemen aan muzieklessen en/of sport. De gemeente kijkt regelmatig of het beleid nog voldoende passend is. **Doen we, gaat goed**

- + + Evenementen in Dantumadiel moeten veilig en gezond zijn. Niet alleen zijn ze goed toegankelijk maar ook worden er heldere afspraken gemaakt over afval/duurzaamheid, geluid en volksgezondheid (drank/drugs). **Is nieuw evenementenbeleid waarin dit is geregeld.**
- + De gemeente stimuleert samenwerking tussen scholen en culturele voorzieningen.
Doen we.
- + De ChristenUnie wil dat de gemeente samen met bibliotheken en scholen de digitaalhuisplus-variant ontwikkelen, waar inwoners ook ICT vaardigheden kunnen ontwikkelen. ***Staat en moet nu verder uitgebreid naar andere dorpen.**
- + De ChristenUnie wil dat de exploitatielasten van accommodaties naar beneden gaan door in te zetten op lagere energielasten door het verduurzamen van gebouwen en lichtinstallaties. ***Zijn we mee gestart met Campus energieneutraal. Sportclubs en dorpshuizen hebben subsidies en leningen ontvangen voor maatregelen.**
- + Waar mogelijk wil de ChristenUnie dat het beleid van de gemeente om alle accommodaties (gebouwen en sportvelden) te privatiseren wordt doorgezet. Daarbij dienen goede afspraken te worden gemaakt m.b.t. garantstelling, bekostiging, gebruik en tarievenbewaking etc. ***Campus Damwâld is klaar. Privatiseren sportvelden is lastiger. We leggen niets op.**

Sportstimulering

- + In het beleid van de gemeenten wordt ruim aandacht geschonken aan voorlichting aan minima zodat regelingen optimaal benut worden om sport- en cultuurdeelname mogelijk te maken (bijvoorbeeld jeugdsportfonds en participatiefonds); **Gebeurt maar kan nog meer.**
- + In regioverband wordt onderzocht hoe met kleine inspanningen knelpunten in de recreatieve structuren kunnen worden weggenomen en nieuwe routes kunnen worden ontgonnen; **gebeurt.**
- + Wijken krijgen de mogelijkheid om naast kinderspeeltoestellen te kiezen voor publieke fitnessapparaten. **Is mogelijk maar geen animo.**
- + In elk dorp zorgen de buurtsportcoaches voor verbinding tussen sport, onderwijs en zorg. ***Loopt goed en wordt nog verbeterd.**

Hoofdstuk 7: Economie

Alle inzet is gericht op het aantrekken van duurzame werkgelegenheid. ***We werken aan nieuwe bedrijfskavels. Onderzoek laten uitvoeren. En vanuit de regiodeal zijn er middelen voor innovatieve ontwikkelingen door ondernemers.**

- + + Dantumadiel zet zich in voor goede samenwerking tussen de gemeente en de provincie en omliggende gemeenten (ANNO) als het gaat om het aantrekken van werkgelegenheid en ontwikkelen van toekomstgericht ondernemersklimaat in de regio. **ANNOIII Is gereed. Daarin werken we met omliggende gemeenten samen voor meer bedrijfskavels en uitvoeren van de regiodeal.**
- + Dantumadiel werkt aan een kansrijk ondernemersklimaat. Bedrijven worden gefaciliteerd en niet gehinderd door onduidelijke of overbodige regels en eisen. **Deregulering is lastige opgave. Nieuwe bedrijfsfunctionaris heeft goed contact en faciliteert.**
- + Samen met onderwijs en ondernemers werkt Dantumadiel mee aan het beter afstemmen van onderwijs op de arbeidsmarkt (toekomstgericht onderwijs) onder andere door het ontwikkelen van experimenteeruimtes bij bedrijven. ***Er worden diverse programma's en Challenges uitgevoerd met Kennislab NOF.**
- + Bij alle aanbestedingen is social return een voorwaarde. **Loopt.**
- + Voor ondernemers is er één (digitaal) loket waar men met alle (aan)vragen terecht kan. Dit loket sluit aan bij het provinciale loket. **Er is nog niet een apart loket maar wel rechtstreeks contact met bedrijfsfunctionaris.**
- + Secretariële ondersteuning voor ondernemers blijft bestaan en waar nodig verbeterd net als het ondernemersfonds. **Loopt.**
- + Het MKB moet eerlijk toegang krijgen tot gemeentelijke aanbestedingen. **Opgenomen in inkoopbeleid.**
- + Bij aanbestedingen wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van de kennis en kunde van inschrijvers door bijvoorbeeld voor BVP aanbestedingsvorm te kiezen. ***Opgenomen in inkoopbeleid.**
- + Bij de herinrichting of renovatie van de openbare ruimte zorgt de gemeente ervoor dat ondernemers nauw worden betrokken bij de werkzaamheden om draagvlak te creëren en de overlast te beperken. **Gebeurt, maar kan beter.**
- + De inkoop van de gemeente dient zoveel mogelijk lokaal en/of regionaal te gebeuren. **Is in inkoopbeleid opgenomen.**
- + De inkoop van de gemeente wordt zoveel als mogelijk is volgens het principe van de Circulaire Economie gedaan. ***Is in inkoopbeleid opgenomen.**
- + Bedrijventerreinen in Dantumadiel hebben goede faciliteiten (parkmanagement/gezamenlijke parkeeroplossingen) en zijn digitaal goed bereikbaar (glasvezel). **Glasvezel, ja. Parkmanagement loopt nog niet. Weinig animo.**
- + Bedrijfsterreinen worden duurzaam ingericht. Bij voorkeur functioneren zij klimaatneutraal. **Nog niet van toepassing.**
- + Bedrijventerreinen zijn optimaal ontsloten voor openbaar vervoer en fietsverkeer. **Openbaar vervoer NVT. Fietsverkeer is mogelijk.**
Geen nieuwe bedrijventerreinen, als er geen duurzame oplossing is voor leegstand op oude bedrijventerreinen **n.v.t.**

- ⊕ ⊕ In grote kernen worden functies zoveel mogelijk behouden en waar mogelijk gecombineerd (detailhandel, bibliotheek, bank etc.). De gemeente geeft ruimte aan nieuwe bedrijven/ondernemingen. ***In nieuw woonbeleid opgenomen en beleid bedrijventerreinen.**
- ⊕ De gemeente spant zich in om minimaal het huidige aantal bedrijven in alle dorpen te behouden. Dit komt de leefbaarheid ten goede. **Gelukt.**
- ⊕ Naast de ontsluiting van toeristische trekpleisters wordt ingezet op een optimale ontsluiting van fietsverbindingen, voor zowel het recreatie als het woon-werk verkeer. **Wordt aan gewerkt. Zijn nog een paar ontbrekende verbindingen.**
- ⊕ Inzet op gebiedspromotie (stad, dorp of gebied), samen met inwoners en lokale ondernemers. **In ANNOIII opgenomen als opgave.**
- ⊕ Bij het opstellen van de visie op het buitengebied en het landschapsbeleidsplan wordt ingezet op een toekomstbestendige agrarische sector. **Wordt in omgevingsvisie opgenomen**
- ⊕ Om verloedering tegen te gaan, ontwikkelt de gemeente beleid voor Vrijkomende Agrarische gebouwen (VAB). **Nog niet gebeurd.**
- ⊕ De ChristenUnie vindt dat landbouwbedrijven zich primair moeten richten op de agrarische sector, op het in stand houden van het agrarisch gebied. Ondergeschikt daaraan krijgen landbouwbedrijven ruimhartig de mogelijkheid nevenactiviteiten uit te voeren zoals landschapsonderhoud, toerisme etc. **Gebeurd.**
- ⊕ Landbouwondernemingen krijgen de ruimte voor een moderne bedrijfsvoering door investeringen mogelijk te maken, voor zover deze een bijdrage levert aan duurzaamheid, dierenwelzijn, energiebesparing, milieu en landschap. ***Gebeurd. Ook de leges zijn met 2/3 verlaagd om kosten laag te houden.**
- ⊕ De gemeente werkt samen met de landbouwbedrijven aan een gezond, aantrekkelijk en duurzaam landschap. Er wordt afstemming gezocht op thema's als vergroten biodiversiteit, klimaatadaptatie, Circulaire Economie, energiebesparing en fossielvrije energie. ***Wordt samen met onder andere LTO en Noordlike Fryske Wâlden aan gewerkt binnen Fjildlab, Versnellingsagenda en ANNO.**
- ⊕ Boeren krijgen een adequate vergoeding voor natuur- en landschapsbeheer en weidevogelbeheer.

Hoofdstuk 8: Energie, klimaat en milieu

8.1 Energieke gemeente

Duurzaamheid pakt de gemeente Dantumadiel integraal aan: het onderwerp wordt in ieder beleidsstuk waar het relevant is, meegenomen. ***Begint steeds meer vorm te krijgen.**

- ⊕ ⊕ De ChristenUnie stimuleert particuliere initiatieven (zoals energiecoöperaties) op het gebied van de klimaatopgave. ***In Feanwâlden en Driesum zijn (burger)initiatieven.**
- ⊕ Bij grootschalige energieprojecten is gewenst dat de omgeving kan participeren. ***Opgenomen in beleid.**
- ⊕ Coöperaties rondom duurzaamheid/milieu van inwoners en/of bedrijven worden aangemoedigd. ***Gebeurd en wordt ook gefaciliteerd.**
- ⊕ De duurzaamheidslening wordt in stand gehouden en meer onder de aandacht gebracht. ***Wordt gewerkt aan een nieuw systeem wat meer maatwerk mogelijk maakt.**
- ⊕ In de komende raadsperiode wordt het gemeentelijke inkoopbeleid volledig duurzaam circulair en eerlijk: 100% schone energie en producten die voldoen aan de regels van eerlijke handel en circulaire economie. ***We zijn heel ver maar nog niet op 100% Nieuwe gebouwen worden energieneutraal gebouwd zoals de Campus Damwâld.**
- ⊕ Ledverlichting is de norm bij openbare straatverlichting. **Alleen bij vervanging**
- ⊕ De ChristenUnie wil versneld onafhankelijk zijn van aardgas en ten minste voor 2040. ***Transitievisie warmte gaat uit van 2050.**
- ⊕ Met woningcorporaties wordt afgesproken dat alle sociale huurwoningen in 2030 energieneutraal (nul-op-de-meter) zijn. ***Is onmogelijk. Zijn wel afspraken over gemaakt om planning te maken.**

- ⊕ Het tegengaan van zwerfafval heeft prioriteit. ***We werken met vrijwilligers en scholen.**
- ⊕ De gemeente stimuleert ook scholen en maatschappelijke organisaties om afval te scheiden en faciliteert hen hierin zoveel mogelijk. "
- ⊕ Er wordt meegedaan aan landelijke bewustwordingsacties rond afval, zwerfvuil en compost. ***Hebben we gedaan. Was geslaagd. Heeft nog meer vrijwilligers opgeleverd.**
- ⊕ Hergebruik via kringloopwinkels en afvalbreng-stations wordt gepromoot. ***Opgenomen in nieuw afvalbeleid. Incl. Plm. 10 werkplekken voor mensen met afstand tot arbeidsmarkt gecreëerd.**
- ⊕ De gemeente werkt intern, lokaal, regionaal en nationaal samen aan het tot stand brengen van de circulaire economie. ***We zijn lid van circulair Fryslân en Freonen Fossylfrij Fryslân.**

- ⊕ Er komt de komende raadsperiode een klimaatadaptatieplan dat samen met samen met het waterschap en de corporaties is ontwikkeld. **Wordt nog aan gewerkt.**

- ⊕ ◦ Inwoners hebben een belangrijke rol als het gaat om waterberging. De gemeente werkt aan bewustwording op dit punt, bijvoorbeeld door een publiekscampagne. **Is nog niet zoveel mee gedaan.**
- Er wordt zoveel mogelijk ingezet op een aparte afvoer van regenwater. **Is beleid.**
- De gemeente stimuleert de aanleg van groene daken en geeft zelf het goede voorbeeld. Daarmee werken we in Dantumadiel aan meerdere doelstellingen tegelijk: waterberging, verkoeling, biodiversiteit en zonnepanelen leveren meer rendement. **Niet van de grond gekomen. Onvoldoende animo.**

Hoofdstuk 9: Wonen en ruimte

9.1 Wonen

- ⊕ Het woonbeleid van de gemeente Dantumadiel moet gebaseerd zijn op de actuele vraag en op toekomstige ontwikkelingen. In de gemeentelijke woonvisie wordt daarom integraal naar de lokale woningmarkt gekeken en worden de noodzakelijke maatregelen beschreven. Naast woningcorporaties, krijgen ook Dorpsbelangen en huurdersverenigingen wat de ChristenUnie betreft een prominente rol bij het opstellen van deze visie. ***Is gebeurd en in januari 2021 vastgesteld door de raad. Iedereen heeft mogelijkheid voor inbreng gehad.**
- ⊕ Door middel van een woonvisie met ambitieuze duurzaamheidsdoelstellingen voert de gemeente een integraal en duurzaam woonbeleid. Levensloopbestendige woningen zijn de norm. ***Vastgesteld.**
- ⊕ Dantumadiel bouwt zoveel mogelijk levensloopbestendige woningen en wijken, ondersteund door een goede infrastructuur (sociaal-culturele activiteiten en zorgondersteuning). Eventuele belemmeringen in de regelgeving worden zoveel mogelijk weggenomen. Renovaties worden door woningcorporaties aangegrepen om woningen levensloopbestendig te maken. ***Zijn afspraken met ThùsWonen over gemaakt**
- ⊕ Ouderen in een koopwoning kunnen gebruik maken van een Blijverslening om de woning aan te passen zodat ze er, ondanks toenemende lichamelijke beperkingen, kunnen blijven wonen. **Niet gebeurt, nog geen vraag naar.**
- ⊕ Woningen worden duurzaam gebouwd en de gemeente zet in op verduurzaming van bestaande woningen. ***Wordt aan gewerkt. Hiervoor is ook Volkshuisvestingsfonds aangevraagd. Wordt ook opgepakt binnen RES en Transitievisie warmte.**
- ⊕ Dantumadiel biedt starters de mogelijkheid gebruik te maken van de starterslening en het starterscontract. ***Loopt.**
- ⊕ De duurzaamheidslening blijft in Dantumadiel beschikbaar. ***Loopt**
Er wordt regionaal samengewerkt tussen gemeenten als het gaat om wachtlijstbeheer, nieuwbouw en studentenhuisvesting. **Is niet van toepassing.**

- ⊕ In Dantumadiel komt er ruimte voor de bouw van zgn. Tiny Houses. (zie: <http://www.tinyhousenederland.nl/>) ***wordt aan gewerkt op locatie de Frosk en mogelijk nog een andere locatie in de gemeente.**
- ⊕ De gemeente besteedt in de prestatiecontracten met ThùsWonen aandacht aan de beschikbaarheid van goede sociale huurwoningen, de leefbaarheid in wijken en de sociale koopsector. ***Zijn afspraken over gemaakt met ThùsWonen.**
- ⊕ De gemeente Dantumadiel stelt met ThùsWonen doelen op gericht op duurzaamheid zoals Energietransitie, Circulaire Economie en Klimaatadaptatie. **Op deze onderwerpen wordt momenteel goed samengewerkt.**
- ⊕ Optimaal voorbereiden op nieuwe Omgevingswet. De gemeente anticipeert op de invoering van de nieuwe Omgevingswet door het bestuurlijk ambitieniveau te bepalen en te investeren in scholing van ambtenaren en raadsleden. **Loopt goed.**
- ⊕ Inwoners worden optimaal betrokken bij de voorbereiding op de nieuwe Omgevingswet. **Is gebeurd.**
- ⊕ De gemeente wijst deelgebieden aan waar ervaring opgedaan wordt met het werken onder de nieuwe Omgevingswet. **Wordt gepland.**
- ⊕ Bij de voorbereidingen op de Omgevingswet werkt de gemeente nauw samen met de Provincie en de Waterschappen. **Gebeurt met Friese aanpak**
- ⊕ Door middel van een (beeld)kwaliteitsplan kan een gemeente samen met haar inwoners afspraken maken over de openbare ruimte. **Loopt.**
- ⊕ De gemeente geeft ruimte aan inwoners om hun wijk of straat in eigen beheer te onderhouden. **Is mogelijk. Wordt geen gebruik van gemaakt**
- ⊕ Open landschappen behouden, versnippering voorkomen. Open landschappen mogen niet steeds kleiner worden. Verrommeling, versnippering en opdringerige zichtlocaties langs wegen tegengaan. **Is beleid.**
- ⊕ Ruimte voor energie. Onderdeel van het nationale plan energietransitie is ook een samenhangende visie op de ruimte voor duurzame energieopwekking. Geen wildgroei, maar zorgvuldige planning met participatie van onderop. De gemeente formuleert daarom in de komende periode haar eigen visie op het energielandschap in Dantumadiel. ***Zonneweidebeleid heeft ter inzage gelegen en wordt in december vastgesteld door de raad.**
- ⊕ De komende raadsperiode wordt voor Dantumadiel een nieuw landschapsbeleidsplan opgesteld. **Niet gebeurd**
- ⊕ Bij de inrichting van de openbare ruimte wordt rekening gehouden met (historische) landschappelijke elementen. **Gebeurd.**
- ⊕ Door studenten van de WUR is een onderzoek gedaan naar biodiversiteit in Dantumadiel. Voor de ChristenUnie is dit een eerste stap naar verbetering van de biodiversiteit in Dantumadiel en regio. **Stagneert i.v.m. financiën.**

- ⊕ ⊕ Geen bezuiniging op natuur- en milieueducatie (De Klyster). ***Geklaard.**
- ⊕ De ChristenUnie pleit voor een revolverend landschapsfonds: Een landschapsfonds waaruit geleend kan worden om de ontwikkeling van landschapsplannen financieel te ondersteunen. **Nog niet gebeurd.**
- ⊕ De ChristenUnie wil dat natuur zo 'beleefbaar' en toegankelijk mogelijk wordt door aanleg en onderhoud van goede wandel- fiets- en beleefpaden. **Kan nog beter.**
- ⊕ Samenwerking tussen provincie, gemeenten, waterschappen, agrarische sector, Fryske Gea, Staatsbosbeheer en land- en tuinbouworganisaties binnen ANNO wordt gecontinueerd. **Loopt.**

Hoofdstuk 10: Mobiliteit

- ⊕ Voor ouderen en andere mensen die minder mobiel zijn worden de routes naar het winkelcentra, belangrijke ontmoetingsplekken en (zorg)voorzieningen waar nodig zoveel mogelijk aangepast naar hun behoeften (comfortzones). **Nog niet gebeurd.**

Openbaar vervoer

- ⊕ Bij de transformatie van het openbaar vervoer naar publiek vervoer vindt de ChristenUnie de bereikbaarheid van de (kleine) kernen een belangrijk punt. De provincie is verantwoordelijk voor het openbaar vervoer, de gemeente voor andere vormen van publiek vervoer, zoals het WMO-, en leerlingenvervoer. De ChristenUnie vindt dat de gemeente en haar inwoners betrokken moeten worden bij de te maken keuzes. **N.v.t.**
- ⊕ Samen met omliggende (ANNO) gemeenten en de Provincie en gebruik makend van de nieuwe gezamenlijke Mobiliteitscentrale willen we werken aan een dekkende bereikbaarheid. **Loopt nog niet voldoende.**

Verkeersveiligheid

- ⊕ Er vindt een goede registratie van ongevallen plaats, zodat de zogenaamde 'black spots' in beeld komen. **Loopt.**
- ⊕ De gemeente Dantumadiel geeft in haar verkeersbeleid voorrang aan kwetsbare verkeersdeelnemers, zoals voetgangers en fietsen. **Nog geen beleid, maar wordt in de praktijk wel zo gewerkt bij nieuwe projecten.**
- ⊕ De gemeente Dantumadiel werkt actief mee aan het realiseren van verkeerslessen, bijvoorbeeld op de scholen en bij instellingen. De gemeente stimuleert dat scholen zich inzetten voor het verkeersveiligheidslabel. (www.verkeersveiligheidslabel.nl).